

ПРАВОВА СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ
У ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖАХLEGAL COMPONENT OF THE PROFESSIONAL TRAINING
OF TEACHERS IN PEDAGOGICAL COLLEGES

У статті змодельовано різні підходи до організації правової складової фахової підготовки вчителів у педагогічних коледжах та експериментально перевірено їх ефективність.

На підставі методології, що передбачала глибокий аналіз та узагальнення різних підходів до з'ясування сутності поняття «освіта», що відображають: суспільний процес розвитку і саморозвитку особистості, пов'язаний з опануванням соціально значущим досвідом (освіта як процес, система, цінність); сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей (освіта як система, результат, цінність); результат процесу навчання, що виражається у формуванні знань, умінь і навичок, а також процесів виховання, самовиховання, розвитку і саморозвитку, тобто процесу формування людини (освіта як результат, процес, система, цінність); процес і результат засвоєння особистістю певної системи наукових знань, практичних умінь та навичок і пов'язаного з ними того чи іншого рівня розвитку її розумово-пізнавальної і творчої діяльності, а також морально-естетичної культури, які у своїй сукупності визначають соціальне обличчя та індивідуальну своєрідність цієї особистості (освіта як процес, результат, система, цінність) доведено, що освіту слід розглядати, як процес, систему, результат, цінність. Це ж стосується і правової освіти.

Правова освіта органічно поєднана з правовим вихованням, спрямованим на формування у громадян належного рівня правової свідомості та правової культури.

Індивідуальна правосвідомість особистості включає в свою структуру такі компоненти: 1) знання права і законодавства; 2) повагу до права, до закону на основі правових переконань; 3) готовність до соціально-правової активності по реалізації (виконанню, дотриманню, використанню) і застосуванню норм права.

На підставі аналізу сутності освіти як явища, сходження людини до усе вищих освітніх результатів представлено системою ієрархічних освітніх «сходінок», серед яких: грамотність – це готовність людини до подальшого збагачення і розвитку свого освітнього потенціалу. Освіченість – це якість особистості, яка виявляється у прагненні до самовдосконалення (самопізнання, самовизначення, самореалізації); професійна компетентність – це сума накопиченого досвіду і отриманих знань, що дозволяють людині швидко вирішувати поставлені завдання в професійній області; правова культура – глибоке, усвідомлене і поважне ставлення до спадщини минулого, здатність до творчого сприйняття, розуміння і перетворення дійсності в тій чи іншій сфері діяльності і відносин; менталітет – система переконань, уявлень і погля-

дів індивіда або суспільної групи, відтворення сукупного досвіду попередніх поколінь.

Наукову новизну становить доведення, що успішність проходження розглянутих сходінок визначається організаційним забезпеченням. Зокрема, відмова від поточного оцінювання здобувачів освіти при збереженні кредитно-модульної системи організації навчання, що передбачає модульне оцінювання і обов'язкову підсумкову форму оцінювання вивільняє час на ширше обговорення проблем, виконання творчих, практичних завдань створює сприятливі для цього умови.

Висновок. Отже, основною метою є – підготовка вчителя нового типу, здатного в умовах, що неперервно змінюються, ефективно розв'язувати професійні задачі; учителя, який не тільки добре знає свою справу, але й орієнтований на творчість, винахідливість, володіє креативністю, розвинутою професійною і правовою самосвідомістю.

Подальшими напрямками можуть бути дослідження особливостей проходження сходінок: грамотність – освіченість – професійна компетентність – культура – менталітет, залежно від інструментального забезпечення і змістового наповнення.

Ключові слова: освіта, правова освіта, правова свідомість, правова культура.

Various approaches to the organization of the legal component of professional training of teachers in pedagogical colleges are modelled in this article. The effectiveness of these approaches is experimentally verified.

Based on the methodology, which involved a deep analysis and generalization of various approaches to clarifying the essence of the concept of "education", which reflect: the social process of development and self-development of the individual, associated with the mastery of socially significant experience (education as a process, system, value); a set of systematized knowledge, abilities and practical skills, ways of thinking, professional, worldview and civic qualities, moral and ethical values, other competencies (education as a system, result, value); the result of the learning process, which is expressed in the formation of knowledge, abilities and skills, as well as the processes of upbringing, self-education, development and self-development, that is, the process of forming a person (education as a result, process, system, value); the process and result of a person's assimilation of a certain system of scientific knowledge, practical abilities and skills and related to them one or another level of development of his mental-cognitive and creative activity, as well as moral-aesthetic culture, which in their totality determine the social face and individual originality of this personality (education as a process, result, system, value) proved that education should be considered as a process, system, result, value. The same applies to legal education.

Legal education is organically combined with legal upbringing, aimed at forming the

УДК 373.011.3-051:340.116]:377
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/51.2.27>

Смолюк А.І.,
канд. пед. наук,
ст. викладач кафедри природничо-
математичної, світоглядної освіти та
інформаційних технологій
Комунального закладу вищої освіти
«Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради

appropriate level of legal awareness and legal culture among citizens.

Individual legal awareness of an individual includes the following components in its structure: 1) knowledge of law and legislation; 2) respect for the law, for the law based on legal convictions; 3) readiness for socio-legal activity in the implementation (execution, observance, use) and application of legal norms.

Based on the analysis of the essence of education as a phenomenon, a person's ascent to ever higher educational results is represented by a system of hierarchical educational "stairs", among which: literacy is a person's readiness for further enrichment and development of his educational potential. Education is a personality quality that manifests itself in the desire for self-improvement (self-knowledge, self-determination, self-realization); professional competence is the sum of accumulated experience and acquired knowledge, which allows a person to quickly solve tasks in the professional field; legal culture – a deep, conscious and respectful attitude to the heritage of the past, the ability to creatively perceive, understand and transform reality in one or

another sphere of activity and relations; mentality – a system of beliefs, ideas and views of an individual or a social group, a reproduction of the collective experience of previous generations.

The scientific novelty is the proof that the success of passing the steps in question is determined by organizational support. In particular, the rejection of the current assessment of education seekers while maintaining the credit-modular system of the organization of education, which provides for modular assessment and a mandatory final form of assessment, frees up time for a broader discussion of problems, the performance of creative, practical tasks creates favorable conditions for this.

Conclusion. Therefore, the main goal is to train a new type of teacher who is able to effectively solve professional problems in constantly changing conditions; a teacher who not only knows his business well, but is also oriented towards creativity, ingenuity, has creativity, developed professional and legal self-awareness.

Key words: *education, legal education, legal awareness, legal culture.*

Актуальність проблеми. Модернізація професійної і світоглядно-методологічної підготовки сучасного вчителя в інформаційному суспільстві вимагає не лише наукової дискусії, відпрацювання зваженого підходу до стратегії і тактики здійснення такої модернізації, але й проведення широкомасштабних експериментів на рівні держави, регіонів, конкретних закладів. Важливо також, щоб поставлені завдання реформи системи педагогічних закладів вищої освіти повною мірою відповідали чинному законодавству, Національній доктрині розвитку освіти України і міжнародним угодам України.

Сучасний стан формування готовності майбутнього вчителя до педагогічної діяльності можна змінити на краще шляхом модернізації професійної та світоглядно-методологічної підготовки фахівців у системі вищої педагогічної освіти [9, с. 110–114].

Модернізація системи підготовки сучасного вчителя потребує: а) формування світогляду майбутнього вчителя; б) формування методологічної культури здобувачів освіти як системи соціально апробованих принципів і способів організації теоретичної і практичної діяльності; в) формування у педагогічних закладах освіти фундаментальних професійно-моральних якостей фахівця-педагога.

В умовах докорінної зміни суспільного ладу, зумовленого вимогою побудови правової держави, посилюється вплив об'єктивних і суб'єктивних чинників на національну систему освіти, в тому числі і на технології підготовки вчителів. Це веде до змін не лише у змісті їх професійної діяльності, але й у світогляді. Правова держава – це форма організації державної влади, за якої верховенство в усіх сферах життя належить закону. У правовій державі всі – і державні органи, і громадяни – однаковою мірою відповідальні перед законом. В ній реалізуються всі права людини, здійснюється розподіл влади на законодавчу, виконавчу та судову.

Тобто це така організація суспільства, де закон і правовий порядок мають пріоритет перед державою та іншими інститутами політичної і соціальної влади, а не навпаки. А основні права особи та її соціальна безпека складають зміст свободи, заснованої на законах, які приймаються і піддаються зміні виключно законним шляхом.

Правова держава – це держава, в якій діють справедливі і шляхетні закони, усі люди рівні перед законом і судом, втілюється принцип верховенства права, забезпечуються права і свободи людини, гарантується принцип недопустимості звуження існуючих прав і свобод людини та відповідальності влади перед людиною, а реалізація принципу розподілу влади забезпечує гармонізацію державного управління, злагоду в суспільстві та створює умови недопустимості зловживань [4, с. 235].

Однією з соціальних ознак правової держави, що безпосередньо стосується освітнього процесу, є «високий рівень правової свідомості і правової культури». Отже, важливою постає проблема правової підготовки здобувачів педагогічного фаху. Належний рівень такої підготовки в освітній сфері педагогічного закладу вищої освіти – важлива складова фахової підготовки вчителя початкових класів, у практиці якого правова складова посідає чільне місце.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні підходи до здійснення правового виховання учнів, молоді знайшли своє відображення в працях В. Головченко, Г. Неліп, М. Неліп, О. Скрипнюк [3; 5]. Проблему правової підготовки й правової освіти, теоретичні та методичні основи інтеграції знань учнів професійно-технічної школи досліджували І. Козловська, Ю. Л. Висоцька [2]. Компетентнісний підхід до навчання, зокрема теоретичний аналіз, педагогічний процес, теорію і практику, детально вивчали Л. Овсієнко, С. Паламар [7]. Учені Т. Тесленко, Н. Миропольська у своїх працях аналізували формування готовності май-

бутніх учителів початкової школи до розв'язання типових задач професійної діяльності. В основі вивчення дослідниці О. Товканець були дидактичні аспекти підготовки майбутнього вчителя початкової школи у європейській вищій освіті [10]. Водночас залишається недостатньо дослідженою проблема правової складової фахової підготовки вчителів у педагогічних коледжах.

Мета дослідження – змоделювати різні підходи до організації правової складової фахової підготовки вчителів у педагогічних коледжах та експериментально перевірити їх ефективність.

Виклад основного матеріалу дослідження. Правова освіта – один з головних елементів формування системи духовних і матеріальних цінностей у сфері функціонування права та правової свідомості громадян. Правова освіта є складовою системи освіти в цілому і становить комплекс державних та інших заходів, спрямованих на досягнення її мети. На нинішньому етапі розвитку держави і суспільства правова освіта здійснюється відповідно до «Національної програми правової освіти населення», затвердженої Указом Президента України від 18.10.2001 № 992/2001. Програма передбачає створення необхідних умов для набуття широкими верствами населення правових знань, зокрема навичок і вмінь у їх застосуванні, здатності здійснювати чи не здійснювати будь-яку визначену правом дію; будь-які дані, які можуть впливати на правомірне чи протиправне рішення, дію чи поведінку; форми ставлення людини до правової дійсності, спрямованої на отримання нових правових знань, навичок, вмінь. Особливе значення в цьому процесі має опанування майбутніми вчителями правових знань, які відображають об'єктивну реальність, з метою перетворення дійсності в бажаному напрямі.

При всій поширеності і стійкості поняття «освіта», зміст вкладений у нього, усе ще вимагає серйозного наукового аналізу й обґрунтування.

У широкому вжитку освіту визначають як *залишок* після того, як все вивчене забудеться. Тобто освіта в такому розумінні сприймається як **результат**. Академік В. П. Андрущенко відзначає, що освіта – суспільний процес розвитку і саморозвитку особистості пов'язаний з оволодінням соціально значущим досвідом [1, с. 353]. Тут освіта представлена, як **процес, система, цінність**. Освіта – відповідно до Закону України «Про вищу освіту» – це *сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей*, інших компетентностей [8]. В даному твердженні освіта відображається, як **система, результат, цінність**.

За Міжнародною стандартною класифікацією освіти ЮНЕСКО термін «освіта» містить у собі усі види цілеспрямованої і систематичної діяль-

ності, здійснюваної з метою задоволення освітніх потреб. Мається на увазі, що під освітою розуміється організаційний і стійкий процес комунікації, що породжує навчання. Отже, освіта є насамперед відносний *результат процесу навчання, що виражається у формуванні знань, умінь і навичок, а також процесів виховання, самовиховання, розвитку і саморозвитку, тобто процесу формування людини*; при цьому головним є не обсяг знань, а поєднання останніх з особистісними якостями, уміння самостійно розпоряджатися своїми знаннями. Освіту в такому означенні представляють, як **результат, процес, систему, цінність**.

Освіта – цілеспрямована пізнавальна діяльність людей отримання знань, умінь та навичок або щодо їх вдосконалення, процес і результат засвоєння особистістю певної системи наукових знань, *практичних умінь та навичок і пов'язаного з ними того чи іншого рівня розвитку її розумово-пізнавальної і творчої діяльності*, а також морально-естетичної культури, які у своїй сукупності визначають соціальне обличчя та *індивідуальну своєрідність цієї особистості* [5, с. 614] (**процес, результат, система, цінність**).

Узагальнивши різні підходи до трактування поняття «освіта», її слід розглядати, як **процес, систему, результат, цінність**.

Правова освіта, будучи підсистемою професійної освіти може розглядатися як освіта у повному розумінні цього слова тільки в тому випадку, якщо вона пов'язана із загальною освітою. Мета освіти може бути різною в залежності від характеру культури, національних особливостей, географічного та соціального середовища і зазнавати історичних змін.

Правова освіта органічно поєднана з правовим вихованням, спрямованим на формування у громадян належного рівня правової свідомості та правової культури. Правосвідомість особистості відображає правову систему і систему права й законодавства. Свідомість і правосвідомість пов'язують із розумінням і знанням права. Свідомими називаються такі психічні явища і дії особи, які проходять через її розум і волю, опосередковуються ними, здійснюються із знанням того, що вона робить.

Індивідуальна правосвідомість особистості включає в свою структуру такі компоненти: 1) знання права і законодавства; 2) повагу до права, до закону на основі правових переконань; 3) готовність до соціально-правової активності з реалізації (виконання, дотримання, використання) норм права [6, с. 183].

На підставі аналізу сутності освіти як явища, сходження людини до усе вищих освітніх результатів можна представити системою ієрархічних освітніх «сходинок», першою з яких є **грамотність**.

Грамотність – традиційно визначається як вміння читати й писати або вміння використовувати мову, щоб читати, писати чи розмовляти.

У сучасному розумінні – це вже не просте уміння читати, писати і аналізувати. У мінімально необхідному обсязі, але в науковому і разом з тим у доступному для тих хто вчиться вигляді, в ній повинні знайти своє втілення найважливіші об'єктивні характеристики і параметри природи, суспільства, людини, її духовні, моральні особистісні підвалини й орієнтири, а також способи пізнання цих характеристик і параметрів у природній єдності зі ставленням до них. Грамотна людина – це, насамперед, людина, підготовлена до подальшого збагачення і розвитку свого освітнього потенціалу. Грамотність забезпечує людині визначені стартові можливості.

Наступною сходинкою є **освіченість**. Грамотність і освіченість – категорії однопорядкові в структурному відношенні, але аж ніяк не тотожні. Їхній склад однотипний, але відсутність тотожності пов'язана з розходженнями, насамперед кількісного характеру – в обсязі, широті і глибині відповідних знань, умінь, навичок, способів творчої діяльності, світоглядних і поведінкових характеристик. Освіченість – це грамотність, доведена до суспільно і особистісно необхідного максимуму. Освіченість передбачає наявність достатньо широкого світогляду, що включає питання життя людини і суспільства. **Освіченість** – це якість особистості, яка виявляється у прагненні до самовдосконалення (самопізнання, самовизначення, самореалізації). Але разом з тим вона допускає і досить визначену вибірковість за глибиною проникнення і розуміння тих чи інших питань. Саме тому професійно зорієнтована освіченість повинна будуватися на широкій загальноосвітній основі. Освіченість – категорія, що характеризує особистісні освітні надбання. Вона в загальному розумінні детермінована не тільки особистісними, але і суспільно-державними потребами.

Професійна компетентність – це сума накопиченого досвіду і отриманих знань, що дозволяють людині швидко вирішувати поставлені завдання в професійній сфері. В умовах природного поділу праці кожній людині належить самовизначатися у виборі тієї чи іншої професії чи спеціальності. Важливо враховувати, не тільки економічну ефективність поділу праці, але й особистісні потреби найбільш повної життєвої самореалізації у відповідності зі своїми здібностями й інтересами. Така самореалізація можлива лише в обмеженій сфері трудової діяльності, у якій людина повинна бути професійно компетентною. Звичайно, людина може виявити свою індивідуальність і реалізувати свій освітній потенціал у декількох різних сферах, але в цьому випадку варто говорити вже не стільки про професійну компетентність, скільки про загальну обдарованість особистості, здатної з однаковим успіхом мислити і діяти в різ-

них галузях науки, культури, мистецтва і ін. Категорія «професійна компетентність» визначається, головним чином, рівнем власне професійної освіти, досвідом і індивідуальними здібностями людини, її мотивованим прагненням до безперервної самоосвіти і самовдосконалення, творчим і відповідальним ставленням до справи.

Професійна компетентність у будь-якій сфері діяльності – необхідний компонент залучення людини до культури в широкому розумінні. Поняття «культура», а також «правова культура» трактується як глибоке, усвідомлене і поважне ставлення до спадщини минулого, здатність до творчого сприйняття, розуміння і перетворення дійсності в тій чи іншій сфері діяльності і відносин.

Менталітет – це система переконань, уявлень і поглядів індивіда або суспільної групи, відтворення сукупного досвіду попередніх поколінь. Вища цінність освіти та її вища мета – формування менталітету особистості і соціуму. Менталітет – квінтесенція культури. У ньому втілюються глибинні підстави світосприймання, світогляду і поведінки людини. Саме менталітет визначає конкретні вчинки людей, їхнє ставлення до різних сторін суспільства. Цілком зрозуміло, що результат освіти в остаточному підсумку повинен оцінюватися не тільки за параметрами ефективності педагогічної діяльності, але і за окремими результатами діяльності, на рівні ментальних пріоритетів і переваг даного конкретного соціуму з урахуванням динаміки загальнолюдських цінностей та ідеалів і мінливих критеріїв реального матеріально-духовного прогресу і людини, і суспільства [11, с. 370].

Цілком природно, що в структурному ланцюжку результативності освіти: **грамотність – освіченість – професійна компетентність – культура – менталітет**, саме менталітет займає ієрархічно вищу сходинку, визначаючи зміст усіх інших ланок цього ланцюжка.

Успішність проходження розглянутих сходинок визначається організаційним забезпеченням. Зокрема відмова від поточного оцінювання здобувачів освіти при збереженні кредитно-модульної системи організації навчання, що передбачає модульне оцінювання і обов'язкову підсумкову форму оцінювання. Це підтверджується результатами нашого дослідження.

У ньому контрольна група ПО-42 працювала за традиційною кредитно-модульною системою, в якій здійснювалось поточне оцінювання кожної теми та модульне оцінювання, підсумкове – за бажанням. В експериментальній групі ПО-41 – обов'язковим було модульне і підсумкове оцінювання. Підготовка здобувачів освіти оцінювалась по завершенню вивчення освітнього компонента (Таблиця 1) та на початку наступного семестру (Таблиця 2).

Середні значення успішності:

Експериментальної групи $X_{ек} = 1543/20 = 77,15$;

Контрольної групи $X_{кон} = 1389/19 = 73,1$;

Тобто середнє значення успішності виявилось (77,15 – 73,1 ≈ 4) приблизно на 4 бали вищим

від середнього балу контрольної групи. Для з'ясування достовірності зазначеної переваги, ми застосували критерій Манна-Уїтні. Упорядкували значення по групах, проранжували їх як для однієї групи і визначили суму рангів для кожної групи.

Таблиця 1

Результати отримані по завершенню вивчення освітнього компонента

Експериментальна група			Контрольна група		
№ з/п	Упорядковані значення	Ранг	№ з/п	Упорядковані значення	Ранг
1.	90	38	1.	91	39
2.	88	35,5	2.	89	37
3.	88	35,5	3.	87	34
4.	84	32	4.	85	33
5.	82	30,5	5.	81	29
6.	82	30,5	6.	80	27
7.	81	28,5	7.	80	26
8.	80	25,5	8.	79	23
9.	80	25,5	9.	78	22
10.	78	21	10.	77	19
11.	78	21	11.	76	16
12.	77	18	12.	75	15
13.	77	18	13.	74	12
14.	75	14	14.	72	11
15.	75	14	15.	69	8,5
16.	70	10	16.	69	8,5
17.	67	6	17.	68	7
18.	66	4,5	18.	66	4,5
19.	63	3	19.	62	1,5
20.	62	1,5	20.		
Σ	1543	412,5	Σ	1389	367,5

Таблиця 2

Результати отримані по залишкових знаннях

Експериментальна група			Контрольна група		
№ з/п	Упорядковані значення	Ранг	№ з/п	Упорядковані значення	Ранг
1.	88	39	1.	87	38
2.	84	37	2.	78	30,5
3.	84	36	3.	77	28
4.	82	35	4.	73	24
5.	81	34	5.	73	24
6.	81	33	6.	71	20,5
7.	78	30,5	7.	70	18,5
8.	78	30,5	8.	69	16
9.	78	30,5	9.	69	16
10.	76	27	10.	68	13,5
11.	74	26	11.	68	13,5
12.	73	24	12.	67	11,5
13.	72	22	13.	67	11,5
14.	71	20,5	14.	65	10
15.	70	18,5	15.	61	7
16.	69	16	16.	59	4
17.	63	9	17.	59	3
18.	61	7	18.	58	2
19.	61	7	19.	55	1
20.	60	5	20.		
Σ	1484	487,5	Σ	1294	292,5

$$\sum R_{\text{екс}} = 412,5; \sum R_{\text{кон}} = 367,5$$

За формулою: $U_e = n_1 \cdot n_2 + n_x \cdot (n_x + 1)/2 - T_x$, де n_1 – кількість даних в експериментальній групі; n_2 – в контрольній; n_x – кількість даних в групі з більшою сумою рангів; T_x – більша сума рангів.

Емпіричне значення критерію Манна-Уїтні:

$$U_e = n_1 \cdot n_2 + n_1 \cdot (n_1 + 1)/2 - T_1;$$

$$U_e = 20 \cdot 19 + 20 \cdot (20+1)/2 - 412,5 = 177,5$$

За статистичною таблицею визначили критичне значення критерію $U_e = 150$ на рівневі значимості $p = 0,05$; співвідношення між емпіричним і критичним значеннями: $U_e > U_k$. Це свідчить про те, що відмінність рівнів успішності не є статистично достовірною.

Тобто, на підставі середніх значень успішність в експериментальній групі не нижча від успішності в контрольній групі, хоч ця відмінність статистично не достовірна.

Провівши вимірювання залишкових знань, отримали середні значення успішності:

$$\text{Експериментальної групи } X_{\text{екс}} = 1484/20 = 77,2;$$

$$\text{Контрольної групи } X_{\text{кон}} = 1294/19 = 68,1$$

Тобто перевага показника експериментальної групи більша на 6,1 ($74,2 - 68,1 = 6,1$) одиниць від контрольної групи.

Застосування критерію Манна-Уїтні показало, що:

$$U_e = n_1 \cdot n_2 + n_1 \cdot (n_1 + 1)/2 - T_1;$$

$$U_e = 20 \cdot 19 + 20 \cdot (20+1)/2 - 487,5 = 102,5$$

$$U_e = 150 \text{ на рівневі значимості } p = 0,05$$

$$U_k = 107 \text{ на рівневі значимості } p = 0,01$$

$$U_e < U_k$$

Тобто перевага успішності експериментальної групи виявилася більшою і статично достовірною причому не тільки на рівневі значимості 0,05, але і на рівневі 0,01. Отже, відмова від поточного контролю (обов'язкового для всіх студентів і з кожної теми), модульний і підсумковий контроль не знижує, а навпаки підвищує рівень підготовки здобувачів освіти. Залишкові знання у здобувачів освіти експериментальної групи статистично достовірно вищі.

Отже, при необхідності тривалого збереження знань необхідно проводити підсумковий контроль і оцінку підготовки здобувачів освіти. Відмова від поточного контролю вивільняє час на ширше обговорення проблем, виконання творчих практичних завдань.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

1. Зміст освіти у підготовці вчителя, з одного боку є важливою умовою навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти; з іншого, він повинен інтегровано представляти різні аспекти діяльності учителя, як за змістом так і за формами організації. В цьому важлива роль правової освіти з її про- явами як: процесу, системи, результату, цінності.

2. Основною метою фахової освіти є підготовка вчителя нового типу, здатного в умовах, що неперервно змінюються ефективно розв'язувати професійні задачі, який не тільки добре знає свою справу, але й орієнтований на творчість, винахідливість, володіє креативністю, належно розвинутою професійною і правовою самосвідомістю.

3. Учитель нового типу не пов'язаний ідеологічними догмами, має право на творчість, володіє творчим професійним мисленням, творчими здібностями і орієнтований на індивідуально творчий підхід у розв'язанні педагогічних задач, творчий пошук і особистісну позицію у професійній науково-дослідній, науково-методичній діяльності, на створення авторських шкіл, програм, методик, на альтернативний підхід у навчанні, діючи в межах закону.

4. У подальшому актуальним може бути дослідження особливостей проходження сходинок: грамотність – освіченість – професійна компетентність – культура – менталітет, залежно від інструментального забезпечення і змістового наповнення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: статті, нариси, інтерв'ю. Київ : Знання України, 2004. 804 с.
2. Висоцька Л. В. Формування змісту правової освіти учнівської молоді в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Полтава, 2017. 20 с.
3. Головченко В. Правове виховання учнівської молоді : питання методології та методики. Київ : Наукова думка, 1993. 134 с.
4. Держава правова. Політологічний енциклопедичний словник / уклад. : Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін. Харків : Право, 2015. 816 с.
5. Енциклопедія освіти : Нац. акад. пед. наук України / за ред. В. Г. Кременя. 2-ге вид., допов. та перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.
6. Людина в сфері гуманітарного пізнання: монографія / М. Ю. Зелінський. Київ : Український Центр духовної культури, 1998. 408 с.
7. Паламар С. Компетентнісний підхід як методологічний орієнтир модернізації сучасної освіти. *Освітнологічний дискурс*. 2018. № 1–2. С. 267–278.
8. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
9. Смолюк І. О., Смолюк С. В. Підготовка студентів педагогічних спеціальностей до професійного саморозвитку. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Педагогічні науки*. 2012. №8 (233). С. 110–114.
10. Товканець О. С. Дидактичні аспекти підготовки майбутнього вчителя початкової школи у європейській вищій освіті. *Науковий вісник Ужгородського університету : зб. наук. пр.* 2019. Вип. 2 (45). С. 200–205.
11. Філософський енциклопедичний словник / за ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 744 с.